

PEMBINAAN MODUL BIMBINGAN ISLAM GOLONGAN MUALAF BAGI MASYARAKAT ORANG ASLI DI NEGERI PERAK

MUHAMMAD SAIFULLAH BIN ABDUL RASID

UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS

2024

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

**PEMBINAAN MODUL BIMBINGAN ISLAM GOLONGAN MUALAF BAGI
MASYARAKAT ORANG ASLI DI NEGERI PERAK**

MUHAMMAD SAIFULLAH BIN ABDUL RASID

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

**DISERTASI DIKEMUKAKAN BAGI MEMENUHI SYARAT UNTUK
MEMPEROLEH IJAZAH SARJANA SASTERA**

**FAKULTI SAINS KEMANUSIAAN
UNIVERSITI PENDIDIKAN SULTAN IDRIS**

2024

05-4506832

pustaka.upsi.edu.my

Perpustakaan Tuanku Bainun
Kampus Sultan Abdul Jalil Shah

PustakaTBainun

ptbupsi

Sila tanda (✓)
Kertas Projek
Sarjana Penyelidikan
Sarjana Penyelidikan dan Kerja Kursus
Doktor Falsafah

✓

INSTITUT PENGAJIAN SISWAZAH

PERAKUAN KEASLIAN PENULISAN

Perakuan ini telah dibuat pada **10 SEPTEMBER 2024**

i. Perakuan Pelajar

Saya, **MUHAMMAD SAIFULLAH BIN ABDUL RASID (M20202001097)**
FAKULTI SAINS KEMANUSIAAN Dengan Ini Mengaku Bahawa Disertasi/Tesis
Yang Bertajuk **PEMBINAAN MODUL BIMBINGAN ISLAM GOLONGAN**
MUALAF BAGI MASYARAKAT ORANG ASLI DI NEGERI PERAK adalah
hasil kerja saya sendiri. Saya tidak memplagiat dan apa-apa penggunaan mana-mana
hasil kerja yang mengandungi hak cipta telah dilakukan secara urusan yang wajar dan
bagi maksud yang dibenarkan dan apa-apa petikan, ekstrak, rujukan atau pengeluaran
semula daripada atau ke mana-mana hasil kerja yang mengandungi hak cipta telah
dinyatakan dengan sejelasnya dan secukupnya.

Tandatangan Pelajar

ii. Perakuan Penyelia:

Saya, **PROF. MADYA DR. ABD HADI BIN BORHAM** dengan ini mengesahkan
bahawa hasil kerja pelajar yang bertajuk **PEMBINAAN MODUL BIMBINGAN**
ISLAM GOLONGAN MUALAF BAGI MASYARAKAT ORANG ASLI DI
NEGERI PERAK dihasilkan oleh pelajar seperti nama di atas, dan telah diserahkan
kepada Institut Pengajian Siswazah bagi memenuhi sebahagian / sepenuhnya syarat
untuk memperoleh **IJAZAH SARJANA SASTERA USULUDDIN.**

10/9/2024

Tarikh

Tandatangan Penyelia

INSTITUT PENGAJIAN SISWAZAH /
INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

BORANG PENGESAHAN PENYERAHAN TESIS/DISERTASI/LAPORAN KERTAS PROJEK
DECLARATION OF THESIS/DISSERTATION/PROJECT PAPER FORM

Tajuk / Title: **PEMBINAAN MODUL BIMBINGAN ISLAM GOLONGAN MUALAF
BAGI MASYARAKAT ORANG ASLI DI NEGERI PERAK**

No. Matrik / Matric's No.: **M20202001097**

Saya / I: **MUHAMMAD SAIFULLAH BIN ABDUL RASID**
(Nama pelajar / Student's Name)

mengaku membenarkan Tesis/Disertasi/Laporan Kertas Projek (Kedoktoran/Sarjana)* ini disimpan di Universiti Pendidikan Sultan Idris (Perpustakaan Tuanku Bainun) dengan syarat-syarat kegunaan seperti berikut:-

acknowledged that Universiti Pendidikan Sultan Idris (Tuanku Bainun Library) reserves the right as follows:-

1. Tesis/Disertasi/Laporan Kertas Projek ini adalah hak milik UPSI.

The thesis is the property of Universiti Pendidikan Sultan Idris

2. Perpustakaan Tuanku Bainun dibenarkan membuat salinan untuk tujuan rujukan dan penyelidikan.

Tuanku Bainun Library has the right to make copies for the purpose of reference and research.

3. Perpustakaan dibenarkan membuat salinan Tesis/Disertasi ini sebagai bahan pertukaran antara Institusi Pengajian Tinggi.

The Library has the right to make copies of the thesis for academic exchange.

4. Sila tandakan (✓) bagi pilihan kategori di bawah / Please tick (✓) for category below:-

☐ **SULIT/CONFIDENTIAL**

Mengandungi maklumat yang berdarjah keselamatan atau kepentingan Malaysia seperti yang termaktub dalam Akta Rahsia Rasmi 1972. / Contains confidential information under the Official Secret Act 1972

☐ **TERHAD/RESTRICTED**

Mengandungi maklumat terhadap yang telah ditentukan oleh organisasi/badan di mana penyelidikan ini dijalankan. / Contains restricted information as specified by the organization where research was done

☒ **TIDAK TERHAD/OPEN ACCESS**

(Tandatangan Pelajar/ Signature)

(Tandatangan Penyelia / Signature of Supervisor)
PROF. Madya DR. ABD HADI BIN BORHAM
& (Nama & Cop Rasmi / Name & Official Stamp)

Tarikh: 10/9/2024

(Penyelidikan Dan Inovasi)
Fakulti Sains Kemanusiaan
Universiti Pendidikan Sultan Idris

Catatan: Jika Tesis/Disertasi ini **SULIT @ TERHAD**, sila lampirkan surat daripada pihak berkuasa/organisasi berkenaan dengan menyatakan sekali sebab dan tempoh laporan ini perlu dikelaskan sebagai **SULIT** dan **TERHAD**.

Notes: If the thesis is **CONFIDENTIAL** or **RESTRICTED**, please attach with the letter from the organization with period and reasons for confidentiality or restriction.

PENGHARGAAN

Sekalung kesyukuran dan pujian ke hadrat ilahi yang telah mengurniakan rezeki dan nikmat yang tidak terbatas banyaknya. Limpahan rahmat kasih sayang yang diberikan oleh Allah SWT, disertasi ini dapat disempurnakan dalam tempoh yang telah ditetapkan. Selawat dan salam kepada junjungan besar Nabi Muhammad SAW, kepada ahli keluarga baginda, dan para sahabat sekalian. Saya juga ingin mengucapkan setinggi-tinggi penghargaan dan jutaan terima kasih kepada penyelia disertasi saya iaitu Prof. Madya Dr. Abd Hadi Bin Borham diatas segala pertolongan, bimbingan, dan tunjuk ajar sepanjang saya melaksanakan disertasi ini. Segala jasa yang telah dicurahkan ke atas diri ini, akan saya pahat dalam ingatan sepanjang hayat. Semoga pengorbanan yang telah diberikan akan sentiasa diberkati dan dirahmati oleh Allah SWT. Tidak ada balasan yang mampu diberikan melainkan hanya dapat mengharapakan ganjaran Allah SWT di dunia mahupun akhirat. Peluang ini juga, saya ingin mengucapkan terima kasih kepada pihak JAKIM, terutamanya penyelaras dan keseluruhan Penggerak Masyarakat Orang Asli Perak, atas kesudian melengkapkan borang soal selidik yang diedarkan. Tidak ketinggalan ucapan terima kasih kepada para responden, rakan-rakan seperjuangan, dan semua individu yang terlibat secara langsung ataupun tidak langsung dalam penyelidikan ini. Seterusnya, tidak lupa juga ucapan terima kasih buat ahli keluarga yang tercinta dalam memberi dorongan dan semangat untuk menempuhi alam pembelajaran serta mencurahkan doa restu dalam menjalani kehidupan ini. Disamping itu, saya ingint mendoakan kesejahteraan keatas arwah ayah saya yang meninggal dunia ketika saya berjuang menyelesaikan penulisan disertasi ini, Semoga roh ayahanda sentiasa dicucuri rahmat. Sebagai penutup ruang ini, saya mengharapkan sumbangan yang kecil ini dapat dimanfaatkan oleh semua pihak khususnya masyarakat Muallaf orang Asli di Malaysia.

ABSTRAK

Kajian ini bertujuan membina Modul Bimbingan Islam Mualaf Orang Asli (MBIMOA). Proses pembinaan modul berdasarkan model ADDIE melalui lima fasa iaitu analisis, reka bentuk, pembangunan, pelaksanaan dan penilaian. Pendekatan kuantitatif digunakan untuk mendapatkan data kajian dan dianalisis menggunakan aplikasi SPSS. Dapatan kajian bagi analisis keperluan pembinaan modul dilakukan oleh 40 orang responden dengan menggunakan sampel tujuan dan hasil menunjukkan kepada dua bahagian iaitu keperluan reka bentuk dengan skor min 4.20 dan kandungan modul 4.56. Manakala bahan-bahan pengajaran yang digunakan responden menunjukkan penggunaan bahan pengajaran yang berbeza-beza bergantung kepada pembimbing mualaf. Seterusnya, hasil dapatan bagi pembinaan modul berasaskan model ADDIE menunjukkan lima fasa yang saling berkait, bermula dengan fasa 1 analisis menunjukkan wujudnya keperluan kepada pembinaan modul pengajaran bagi Mualaf orang Asli, fasa 2 mereka bentuk modul telah menghasilkan draf modul secara tersusun merangkumi objektif, isi kandungan, strategi pengajaran, bahan dan media, fasa 3 pembangunan modul telah menghasilkan draf modul yang lengkap dan dinilai kesahan kandungan modul. Hasil penilaian tersebut mendapati kesahan kandungan yang tinggi dan modul bersedia untuk diimplikasikan pada fasa berikutnya. Fasa 4 pelaksanaan modul dilakukan oleh pembimbing Mualaf orang Asli yang terdiri daripada 30 orang responden. Dapatan fasa ini menunjukkan purata interpretasi skor min yang tinggi iaitu 4.58 dan menunjukkan modul ini sedia untuk diimplikasikan pada fasa yang terakhir. Fasa 5 penilaian modul dilakukan oleh lima orang pakar yang terdiri daripada dua orang pakar akademik dan tiga orang pakar industri untuk menilai secara keseluruhan modul MBIMOA, dapatan menunjukkan purata interpretasi skor min berada di tahap yang tinggi iaitu 3.98 bagi keseluruhan penilaian modul. Kesimpulannya, modul ini telah berjaya melalui proses yang sistematik dan bersedia untuk digunakan di lapangan.

DEVELOPMENT OF ISLAMIC GUIDANCE MODULE FOR MUALAF AMONG THE INDIGENOUS COMMUNITY IN PERAK STATE

ABSTRACT

This study aims to develop the Islamic Guidance Module for Mualaf Orang Asli (MBIMOA). The module development process is based on the ADDIE model, involving five phases: analysis, design, development, implementation, and evaluation. A quantitative approach was used to gather research data, which was analyzed using SPSS software. The findings from the needs analysis phase involved 40 respondents, revealing two main areas: design requirements with a minimum score of 4.20 and module content at 4.56. Respondents indicated varied use of teaching materials depending on the Mualaf mentors. Further results from the module development based on the ADDIE model demonstrated the interrelated nature of the five phases. Phase 1, analysis, identified the need for developing instructional modules for Orang Asli converts. Phase 2, module design, produced a structured draft covering objectives, content, teaching strategies, materials, and media. Phase 3, module development, resulted in a complete draft assessed for content validity, with high validity confirmed and readiness for implementation in the next phase. Phase 4, module implementation, involved 30 Orang Asli Mualaf mentors as respondents, with high average interpretation scores (4.58), indicating readiness for final implementation. Phase 5, module evaluation, was conducted by five experts comprising two academic and three industry professionals. Overall module evaluation yielded a high average interpretation score (3.98), affirming its readiness for practical application. In conclusion, this systematic process ensured the successful development of the MBIMOA module, validated through rigorous phases, and it is now prepared for field implementation.

KANDUNGAN

Muka Surat

PERAKUAN KEASLIAN PENULISAN	ii
PENGESAHAN PENYERAHAN TESIS	iii
PENGHARGAAN	iv
ABSTRAK	v
ABSTRACT	vi
KANDUNGAN	vii
SENARAI JADUAL	xiii
SENARAI RAJAH	xvi
SENARAI SINGKATAN	xix
SENARAI LAMPIRAN	xx
JADUAL TRANSLITERASI	xxi
BAB 1 PENGENALAN	
1.1 Pendahuluan	1
1.2 Latar Belakang Kajian	1
1.3 Permasalahan Kajian	7
1.4 Objektif Kajian	12
1.5 Persoalan Kajian	12
1.6 Kerangka Teori Kajian	13
1.7 Kerangka Konsep Kajian	15
1.8 Batasan Kajian	17
1.9 Kepentingan Kajian	18

1.9.1	Masyarakat Mualaf Orang Asli	18
1.9.2	Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM)	19
1.9.3	Jabatan Agama Islam Negeri (JAIN)	19
1.9.4	Pembimbing Mualaf Orang Asli	20
1.9.5	Pengajian Islam	21
1.9.6	Individu	21
1.10	Definisi Operasi Kajian	22
1.10.1	Modul	22
1.10.2	Bimbingan Islam	23
1.10.3	Mualaf Orang Asli	25
1.11	Penutup	26

BAB 2 TINJAUAN LITERATUR

2.1	Pendahuluan	27
2.2	Definisi Mualaf	28
2.3	Sejarah Orang Asli di Malaysia	33
2.3.1	Pembahagian Suku Kaum Orang Asli Malaysia	37
2.4	Sejarah Orang Asli Negeri Perak	50
2.4.1	Suku Kaum Orang Asli Negeri Perak	52
2.5	Pembinaan Modul Bimbingan Islam	54
2.5.1	Pembinaan Modul Berasaskan Model ADDIE	56
2.5.2	Teori Malakah	58
2.6	Bimbingan Islam	62
2.6.1	Akidah	65
2.6.2	Ibadah	73
2.6.3	Akhlak	76
2.6.4	Sirah	79

2.6.5	Tilawah	81
2.7	Kajian-Kajian Lepas Berkaitan	83
2.8	Penutup	87

BAB 3 METHODOLOGI KAJIAN

3.1	Pendahuluan	89
3.2	Reka Bentuk Kajian	91
3.2.1	Fasa Analisis Keperluan Modul	93
3.2.2	Fasa Reka Bentuk Modul	94
3.2.3	Fasa Pembangunan Modul	94
3.2.4	Fasa Pelaksanaan Modul	95
3.2.5	Fasa Penilaian Modul	96
3.3	Lokasi Kajian	97
3.4	Populasi Kajian	97
3.4.1	Responden Fasa Analisis Modul	98
3.4.2	Responden Fasa Pembangunan Modul	99
3.4.3	Responden Fasa Pelaksanaan Modul	100
3.4.4	Responden Fasa Penilaian Modul	100
3.5	Pemilihan Persampelan Kajian	101
3.5.1	Kaedah Persampelan Kajian	101
3.6	Instrumen Kajian	102
3.6.1	Fasa Analisis Keperluan Modul	103
3.6.2	Fasa Reka Bentuk Modul	105
3.6.3	Fasa Pembangunan Modul	105
3.6.4	Fasa Pelaksanaan Modul	106
3.6.5	Fasa Penilaian Keseluruhan Modul	107
3.70	Metod Pengumpulan Data	108

3.80	Analisis Data	110
3.90	Statistik Deskriptif	111
3.10	Kesahan Dan Kebolehpercayaan	111
3.11	Penutup	114

BAB 4 ANALISIS DAN DAPATAN KAJIAN

4.1	Pendahuluan	116
4.2	Analisis Keperluan Dalam Pembinaan Modul Bimbingan Islam Mualaf Orang Asli Negeri Perak	117
4.2.1	Latar Belakang Responden	117
4.2.2	Analisis Keperluan Pembinaan Reka Bentuk Modul	123
4.2.3	Analisis Keperluan Pembinaan Kandungan Modul	129
4.3	Bahan-Bahan Yang Digunakan Responden Dalam Proses Pengajaran Dan Pembelajaran Mualaf Orang Asli Negeri Perak	142
4.4	Pembinaan Modul Bimbingan Islam Berasaskan Model ADIIE	148
4.4.1	Fasa 1 Analysis (Analisis)	148
4.4.2	Fasa 2 Design (Reka Bentuk)	152
4.4.2.1	Objektif	154
4.4.2.2	Isi Kandungan	155
4.4.2.3	Strategi Pengajaran	160
4.4.2.4	Bahan	161
4.4.2.5	Media	162
4.4.3	Fasa 3 Development (Pembangunan)	164
4.4.3.1	Pengenalan MBIMOA	165
4.4.3.2	Kandungan Unit Akidah	173
4.4.3.3	Kandungan Unit Ibadah	175

4.4.3.4	Kandungan Unit Akhlak	179
4.4.3.5	Kandungan Unit Sirah	180
4.4.3.6	Kandungan Unit Tilawah	182
4.4.3.7	Penilaian Kesahan Kandungan Draf Pertama MBIMOA	185
4.4.4	Fasa 4 Implementation (Pelaksanaan)	190
4.4.4.1	Penilaian Pelaksanaan Bahagian Pengenalan Modul	191
4.4.4.2	Penilaian Pelaksanaan Bahagian Kandungan Modul	195
4.4.5	Fasa 5 Evaluation Penilaian)	220
4.4.5.1	Penilaian Keseluruhan Bahagian Pengenalan Modul	222
4.4.5.2	Penilaian Keseluruhan Bahagian Kandungan Modul	226
4.5	Pemurnian Draf Pertama MBIMOA Dan Penghasilan Final Draf MBIMOA	252
4.5.1	Pemurnian Bahagian Pengenalan Modul	253
4.5.2	Pemurnian Unit Akidah	258
4.5.3	Pemurnian Unit Ibadah	262
4.5.4	Pemurnian Unit Akhlak	269
4.5.5	Pemurnian Unit Sirah	273
4.5.6	Pemurnian Unit Tilawah	275
4.6	Penutup	277

BAB 5 RUMUSAN KAJIAN

5.1	Pendahuluan	284
5.2	Rumusan Keseluruhan Dapatan Kajian	284
5.3	Implikasi Kajian	288
5.3.1	Teori	289

5.3.2	Praktik	290
5.4	Cadangan Kajian Lanjutan	291
5.5	Penutup	292
RUJUKAN		295
LAMPIRAN		308

SENARAI JADUAL

No. Jadual		Muka Surat
2.1	Taburan Penduduk Orang Asli di Semenanjung Malaysia	35
2.2	Taburan Masyarakat Orang Asli Mengikut Tiga Kumpulan Kaum Bagi Setiap Negeri di Semenanjung Malaysia	36
2.3	Taburan Penduduk Masyarakat Orang Asli di Negeri Perak Tahun 2018	53
3.1	Senarai Bilangan PMOA Mengikut Daerah Negeri Perak	99
3.2	Taburan Item Mengikut Bahagian Dalam Borang Soal Selidik Fasa Analisis	104
3.3	Taburan Item Mengikut Bahagian Dalam Borang Kesahan Kandungan Modul	106
3.4	Taburan Item Mengikut Bahagian Dalam Borang Soal Selidik Penilaian Pelaksanaan Draf Pertama MBIMOA	107
3.5	Taburan Item Mengikut Bahagian Dalam Borang Penilaian Pakar	108
3.6	Perincian Instrumen Kajian Dalam Proses Pembinaan Modul MBIMOA	110
3.7	Nilai Alpha Cronbach dan Kebolehpercayaan Alat Ukuran	113
3.8	Analisis Kebolehpercayaan Alat Ukuran Kajian Rintis	114
4.1	Kekerapan Responden Mengikut Jantina	118
4.2	Kekerapan Responden Mengikut Negeri Kelahiran	119
4.3	Kekerapan Responden Mengikut Kumpulan Umur	120
4.4	Kekerapan Responden Mengikut Tahap Pendidikan	121
4.5	Kekerapan Responden Mengikut Tempuh Bertugas	122
4.6	Kekerapan Responden Mengikut Penyertaan Kursus	122

4.7	Dapatan Kajian Keperluan Reka Bentuk Modul	126
4.8	Dapatan Kajian Keperluan Pembinaan Topik Unit Akidah	130
4.9	Dapatan Kajian Keperluan Pembinaan Topik Unit Ibadah	133
4.10	Dapatan Kajian Keperluan Pembinaan Topik Unit Akhlak	136
4.11	Dapatan Kajian Keperluan Pembinaan Topik Unit Sirah	139
4.12	Dapatan Kajian Keperluan Pembinaan Topik Unit Tilawah	141
4.13	Senarai Bahan Pengajaran Yang Digunakan Responden	143
4.14	Maklumat Pengkhususan Bidang Pakar Penilai Draf Pertama MBIMOA	185
4.15	Borang soal selidik kesahan kandungan modul MBIMOA	187
4.16	Dapatan Penilaian Kesahan Kandungan Draf Pertama MBIMOA	189
4.17	Dapatan Penilaian Pelaksanaan Bahagian Pengenalan Modul	192
4.18	Maklum Balas Pembimbing Bahagian Pengenalan Modul	195
4.19	Dapatan Penilaian Pelaksanaan Unit Akidah	197
4.20	Maklum Balas Pembimbing Bagi Unit Akidah	199
4.21	Dapatan Penilaian Pelaksanaan Unit Ibadah	201
4.22	Maklum Balas Pembimbing Bagi Unit Ibadah	204
4.23	Dapatan Penilaian Pelaksanaan Unit Akhlak	206
4.24	Maklum Balas Pembimbing Bagi Unit Akhlak	209
4.25	Dapatan Penilaian Pelaksanaan Unit Sirah	210
4.26	Maklum Balas Pembimbing Bagi Unit Sirah	212
4.27	Dapatan Penilaian Pelaksanaan Unit Tilawah	214
4.28	Maklum Balas Pembimbing Bagi Unit Tilawah	216
4.29	Catatan Maklum Balas Pembimbing Bagi keseluruhan Pelaksanaan Draf Pertama MBIMOA	218
4.30	Maklumat Pakar Penilaian Keseluruhan Modul	221
4.31	Dapatan Penilaian Keseluruhan Bahagian Pengenalan Modul	223

4.32	Maklum Balas Pakar Bahagian Pengenalan Modul	226
4.33	Dapatan Penilaian Keseluruhan Unit Akidah	228
4.34	Maklum Balas Pakar Bagi Unit Akidah	230
4.35	Dapatan Penilaian Keseluruhan Unit Ibadah	232
4.36	Maklum Balas Pakar Bagi Unit Ibadah	237
4.37	Dapatan Penilaian Keseluruhan Unit Akhlak	240
4.38	Maklum Balas Pakar Bagi Unit Akhlak	242
4.39	Dapatan Penilaian Keseluruhan Unit Sirah	244
4.40	Maklum Balas Pakar Bagi Unit Sirah	246
4.41	Dapatan Penilaian Keseluruhan Unit Tilawah	247
4.42	Maklum Balas Pakar Bagi Unit Tilawah	249
4.43	Catatan Maklum Balas Pakar Bagi keseluruhan Kandungan Modul	252

SENARAI RAJAH

No. Rajah	Muka Surat
1.1 Kerangka Konsep Kajian	16
2.1 Kawasan Penempatan Orang Asli Negrito	41
2.2 Kawasan Penempatan Orang Asli Senoi	45
2.3 Kawasan penempatan kaum Melayu Proto	49
2.4 Model Instruksional ADDIE Diubah Suai Daripada Kajian	57
4.1 Kulit MBIMOA	166
4.2 Kandungan Modul Dan Cadangan Pertemuan	168
4.3 Cadangan Jadual Masa	169
4.4 Cadangan Bahan Bantu Mengajar	170
4.5 Info Masyarakat Orang Asli	171
4.6 Glosari	172
4.7 Adat Dan Pantang Larang Orang Asli	173
4.8 Peta Minda Unit Akidah	174
4.9 Gambar Perkampungan Orang Asli Pos Kuala Mu Sungai Siput, Perak	175
4.10 Peta Minda Unit Ibadah	176
4.11 Aktiviti Dalam Unit Ibadah	177
4.12 Visual Pergerakan Solat Saudara Amri	178
4.13 Visual Amali Wuduk Saudara Amri	178
4.14 Peta Minda Unit Akhlak	179
4.15 Infografik Unit Akhlak	180

4.16	Peta Minda Unit Sirah	181
4.17	Aktiviti Unit Sirah	182
4.18	Visual Kota Madinah	182
4.19	Peta Minda Unit Tilawah	183
4.20	Infografik Huruf Hijaiyah	184
4.21	Surah Fatihah Dalam Dua Jenis Tulisan	184
4.22	Formula Pengiraan Kesahan Kandungan Modul MBIMOA	188
4.23	Cadangan Jadual Masa Draf Pertama MBIMOA	254
4.24	Setelah Pemurnian Cadangan Jadual Masa	254
4.25	Visual Pergerakan Solat Draf Pertama MBIMOA	255
4.26	Setelah Pemurnian Visual Pergerakan Solat	256
4.27	Info Masyarakat Orang Asli Draf Pertama MBIMOA	256
4.28	Setelah Pemurnian Info Masyarakat Orang Asli	257
4.29	Pengertian Akidah Draf Pertama MBIMOA	258
4.30	Setelah Pemurnian Pengertian Akidah	258
4.31	Topik Rukun Iman Draf Pertama MBIMOA	259
4.32	Setelah Pemurnian Topik Rukun Iman	259
4.33	Sub-topik Kufur Draf Pertama MBIMOA	260
4.34	Setelah Pemurnian Sub-topik Kufur	261
4.35	Sub-topik Solat Draf Pertama MBIMOA	263
4.36	Setelah Pemurnian Sub-topik Solat	264
4.37	Bacaan Dalam Solat Draf Pertama MBIMOA	265
4.38	Setelah Pemurnian Bacaan Dalam Solat	265
4.39	Pembahagian Zakat Draf Pertama MBIMOA	266
4.40	Setelah Pemurnian Pembahagian Zakat	267
4.41	Sub-topik Solat Jemaah Draf Pertama MBIMOA	268

4.42	Setelah Pemurnian Sub-topik Solat Jemaah	268
4.43	Peta Minda Keseluruhan Kandungan Akhlak Draf Pertama MBIMOA	270
4.44	Setelah Pemurnian Peta Minda Keseluruhan Kandungan Akhlak	271
4.45	Sub-topik Aurat Draf Pertama MBIMOA	272
4.46	Setelah Pemurnian Sub-topik Aurat	272
4.47	Peta Minda Keseluruhan Kandungan Sirah Draf Pertama MBIMOA	274
4.48	Setelah Pemurnian Peta Minda Keseluruhan Kandungan Sirah	274
4.49	Sub-topik Huruf Hijaiyyah Dan Baris Draf Pertama MBIMOA	276
4.50	Setelah Pemurnian Sub-topik Huruf Hijaiyyah Dan Baris	276

SENARAI SINGKATAN

ABM	Alat Bantu Mengajar
ADDIE	Analyze, Design, Development, Implementation, Evaluation
BBM	Bahan Bantu Mengajar
JAHEAIK	Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Kelantan
JAIN	Jabatan Agama Islam Negeri
JAIPK	Jabatan Agama Islam Perak
JAKIM	Jabatan Kemajuan Islam Malaysia
JAKOA	Jabatan Kemajuan Orang Asli
JHEOA	Jabatan Hal Ehwal Orang Asli
KOA	Kampung Orang Asli
MAIN	Majlis Agama Islam Negeri
MBIMOA	Modul Bimbingan Islam Mualaf Orang Asli
NGO	Pertubuhan Bukan Kerajaan
PdP	Pengajaran dan Pembelajaran
PERKIM	Pertubuhan Kebajikan Islam Malaysia
PK	Penilaian Keseluruhan
PMOA	Penggerak Masyarakat Orang Asli
PP	Penilaian Pelaksanaan
SAW	Sallallahu alaihi wasallam
SPSS	Statistical Package for Social Science
SWT	Subhanahu wataala

SENARAI LAMPIRAN

- A Kandungan Dalam MBIMOA
- B Borang Analisis Pembinaan Modul
- C Borang Kesahan Kandungan Modul
- D Borang Penilaian Pelaksanaan Modul
- E Borang Penilaian Keseluruhan Modul

JADUAL TRANSLITERASI

<u>Huruf Arab</u>	<u>Huruf Latin</u>	<u>Contoh Asal</u>	<u>Contoh Transliterasi</u>
ء	'	سأل	sa'ala
ب	b	بدل	Badala
ت	t	تمر	Tamr
ث	th	ثورة	thawrah
ج	j	جمال	Jamal
ح	h	حديث	Hadith
خ	kh	خالد	Khalid
د	d	ديوان	Diwan
ذ	dh	مذهب	madhhab
ر	r	رحمن	Rahman
ز	z	زمزم	Zamzam
س	s	سراب	Sarab
ش	sh	شمس	Shams
ص	s	صرب	Sabr
ض	d	ضمري	Damir
ط	t	طاهر	Tahir
ظ	z	ظهر	Zuhr
ع	c	عبد	°abd
غ	gh	غيب	Ghayb
ف	f	فقه	Fiqh
ق	q	قاضي	Qadi
ك	k	كأس	ka's
ل	l	لب	Laban
م	m	مزمارة	mizmar
ن	n	نوم	nawm

هـ	h	مبط	habata
و	w	وصل	wasal
ي	y	يسار	yasar

Vokal Pendek

<u>Huruf Arab</u>	<u>Huruf Latin</u>	<u>Contoh Asal</u>	<u>Contoh Transliterasi</u>
اَ	a	فعل	fa ^ʿ ala
اِ	i	حسب	hasiba
اُ	u	كتب	kutiba

Vokal Panjang

<u>Huruf Arab</u>	<u>Huruf Latin</u>	<u>Contoh Asal</u>	<u>Contoh Transliterasi</u>
اَ، اِ، اُ	a	كاتب ، قضى	katib, qada
ي	i	كرمي	karim
و	u	حروف	huruf

Diftong

<u>Huruf Arab</u>	<u>Huruf Latin</u>	<u>Contoh Asal</u>	<u>Contoh Transliterasi</u>
اَ و	aw	قول	qawl
اِ ي	ay	سيف	sayf
ي ي	iyy	رجعي	Raj ^ʿ iyy atau raj ^ʿ i
اُ و	uww	عدو	ʿaduww atau ʿadu

BAB 1

Pengenalan

Kajian ini didahulukan dengan penjelasan berkaitan latar belakang kajian, permasalahan kajian, objektif kajian, persoalan kajian, kerangka teori kajian, kerangka konsep kajian tentang proses pembinaan modul dan batasan kajian. Justeru, perbincangan dan penjelasan akan diakhiri dengan huraian kepentingan kajian dan definisi operasi yang akan digunakan dalam kajian ini.

1.2 Latar Belakang Kajian

Pada masa ini, umat Islam menghadapi arus perubahan yang sangat pantas, dan para pendakwah perlu membuat persiapan untuk menghadapi cabaran ini. Cabaran

pendakwah hari ini berbeza-beza bergantung kepada keadaan sosiobudaya masyarakat dan kawasan penempatan mereka. Menurut Azizul Azra Razak & Mohd Hisyam, (2022) para pendakwah perlu mempersiapkan pengetahuan diri tentang ilmu agama, kebudayaan, bahasa dan adat setempat masyarakat agar proses penyampaian ajaran Islam dapat dilaksanakan dengan lebih efektif. Oleh itu, para pendakwah perlu kreatif dalam mengaplikasikan pendekatan dakwah yang sesuai dalam kehidupan masyarakat agar mereka mudah menerima ajaran Islam dengan lebih baik.

Menurut Abd Karim Zaydan (1993) dalam Ismail Naim (2020) dakwah merupakan tugas yang diamanahkan kepada para utusan Allah SWT untuk menyampaikan kebenaran kepada seluruh umat manusia. Tugas dakwah ini haruslah dilakukan secara berterusan bagi membantu masyarakat meninggalkan perkara mungkar dan berbalik kepada ajaran Islam yang sebenar. Tujuan utama dakwah ialah mewujudkan suasana kehidupan masyarakat yang hamoni, sejahtera dan bahagia di dunia dan akhirat. Selaras dengan tujuan dakwah ini, matlamat seorang insan untuk mendapatkan keredaan Allah SWT dan kejayaan di dunia dan akhirat melalui konsep *amar makruf nahi mungkar* (Ain Nabila Safirah, 2022).

Seterusnya, usaha dakwah ini perlu mendapat sokongan dan dokongan daripada pelbagai pihak kerajaan dan bukan kerajaan supaya kerja penyebaran agama Islam berjaya dilakukan dengan mampan. Hari ini, terdapat beberapa golongan dikhuatiri tercicir daripada pendidikan Islam kerana kefahaman mereka yang minima dalam agama (Abdullah, 2015). Justeru, pendakwah perlu cakna isu ini agar dapat membimbing mereka memahami agama ini dengan lebih sempurna. Sebagaimana firman Allah SWT dalam Surah Ali 'Imran (3:104)

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Maksud: Dan hendaklah ada antara kamu satu puak yang menyeru (berdakwah) kepada kebajikan dan menyuruh berbuat segala perkara yang baik, serta melarang daripada segala yang salah (buruk dan keji). dan mereka yang bersifat demikian ialah orang yang berjaya.

(Surah Ali 'Imran, 3:104)

Merujuk kepada maksud ayat di atas, kerja dakwah ini merupakan satu tanggungjawab yang besar bagi para pendakwah dalam menyampaikan kefahaman Islam kepada seluruh umat. Hari ini, terdapat sebilangan besar golongan Mualaf masih kurang memahami ajaran Islam terutama sekali bagi masyarakat orang Asli (Jamilah Mohd Zin et al. 2014). Oleh itu, para pendakwah harus menitikberatkan beberapa perkara sebelum turun ke lapangan dalam menyampaikan ajaran Islam. Antara perkara utama yang perlu diberi penekanan ialah penyediaan bahan pengajaran dan perancangan program berbentuk pendidikan kepada Mualaf. Bahan pengajaran perlu sesuai dengan tahap kefahaman Mualaf supaya pendakwah dapat memberi penerangan dengan lebih mudah dan efektif (Nooraihan Ali, 2020). Bagi perancangan program yang berbentuk pendidikan seharusnya diperbanyakkan bagi menjamin kualiti kefahaman Islam Mualaf dapat ditingkatkan dengan lebih sempurna.

Pendidikan Mualaf ini merupakan satu proses pengajaran dan pembelajaran yang diberikan kepada saudara muslim yang baru memeluk agama Islam. Pendidikan ini bertujuan untuk memberikan kefahaman Islam kepada Mualaf supaya dapat membimbing mereka mengadaptasikan gaya hidup beragama sebagai seorang muslim yang sebenar (Nor Arfah Mohd. Mazlan, 2022). Hari ini, terdapat pelbagai usaha yang telah dilakukan oleh pelbagai agensi kerajaan mahupun bukan kerajaan dalam membantu golongan Mualaf ini. Agensi-agensi kerajaan turut menyediakan pelbagai

kelas bimbingan di pejabat agama setiap daerah dan di kawasan perkampungan Mualaf seperti dewan ataupun surau (Razaleigh Muhamat @ Kawangit, 2012). Oleh itu, usaha ini perlu mendapat sokongan dan dorongan daripada pelbagai pihak seperti kerajaan, badan bukan kerajaan dan masyarakat dalam meningkatkan kualiti kefahaman Islam kepada mereka.

Mualaf di negara kita hari ini terdiri daripada pelbagai suku kaum yang berbeza seperti cina, india, orang Asli, pendatang asing dan pelbagai kaum lain. Menurut Aimi Wafa Ahmad dan Nur Najwa Hanani Abd Rahman (2020), kehidupan Mualaf ini turut mempunyai pelbagai latar belakang seperti mereka hidup senang atau susah, dan berpendidikan tinggi atau rendah. Hal ini memerlukan satu usaha yang fleksibel dalam proses pengajaran dan pembelajaran agar mereka dapat meningkatkan kefahaman Islam dengan baik serta mampu melaksanakan perintah agama dalam kehidupan seharian. Oleh itu, dalam kajian ini memberi fokus kepada pendidikan Mualaf bagi masyarakat orang Asli. Ini kerana, tahap kefahaman Islam Mualaf orang Asli masih berapa di tahap yang minima (Jamilah Mohd Zin et al. 2014).

Masyarakat Mualaf orang Asli ini mendiami di beberapa kawasan negeri di semenanjung Malaysia. Antara negeri yang mempunyai penempatan orang Asli ini ialah negeri Perak, Kedah, Selangor, Negeri Sembilan, Melaka, Johor, Pahang, Kelantan dan Terengganu. Kebanyakan daripada mereka tinggal di kawasan pedalaman dan masih mengamalkan cara hidup tradisioanal yang banyak dipengaruhi oleh alam sekitar dan amalan kuno tinggalan nenek moyang mereka (Hood Salleh, 2004). Namun begitu, masyarakat orang Asli ini ada yang memeluk Islam dan

memerlukan kepada proses bimbingan agar dapat meningkatkan kualiti hidup beragama mereka.

Pada masa kini, banyak pertubuhan dakwah sama ada badan kerajaan mahupun bukan kerajaan yang membantu melaksanakan bimbingan Islam kepada masyarakat orang Asli. Antaranya ialah Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM), Majlis Agama Islam Negeri (MAIN), Jabatan Agama Islam Negeri (JAIN), Pertubuhan Kebajikan Islam Malaysia (PERKIM), Jabatan Kemajuan Orang Asli (JAKOA) dan seumpamanya yang menjadikan masyarakat orang Asli sebagai sasaran dalam agenda dakwah mereka. Pertubuhan-pertubuhan tersebut telah merancang dan mengadakan pelbagai program bagi memastikan masyarakat orang Asli tidak ketinggalan dalam aspek agama, sosial dan ekonomi. Di samping itu, setiap program yang dilaksanakan perlulah bersesuaian dan bertepatan dengan tahap penerimaan golongan sasaran supaya dapat memaksimumkan peningkatan kefahaman Islam (Ruhiah Abd.Rahman 2004 dalam Engku Ahmad Zaki 2014).

Selain itu, pelbagai aktiviti yang telah dilakukan bagi penyampaian kefahaman Islam kepada masyarakat Mualaf orang Asli iaitu Kelas fardhu ain, Program ihya' ramadan dan sambutan aidilfitri, Muzakarah penggerak masyarakat orang Asli, Ijtimak penggerak masyarakat orang Asli (PMOA) dan konvensyen penggerak masyarakat, Simposium kepimpinan tok batin atau penghulu orang Asli Islam peringkat kebangsaan, Jelajah korban aidiladha di perkampungan orang Asli, Kembara mahabbah, Kursus pemantapan akidah dan kefahaman Islam, program ziarah dakwah dan ramah mesra. Menurut Abdul Ghafar (2018), pelbagai program yang telah

dilaksanakan ini memberi impak yang positif dalam meningkatkan kualiti hidup masyarakat Mualaf orang Asli.

Seterusnya, pemeluk Islam dalam kalangan masyarakat orang Asli di Malaysia semakin meningkat setiap tahun, manakala bagi negeri perak mencatatkan jumlah orang Asli yang menganut Islam antara yang tertinggi berbanding negeri lain dengan jumlah 12,409 orang (JAKOA, 2018). Perkara ini memerlukan kepada usaha yang berterusan dalam memberi bimbingan memahami Islam dengan lebih berkesan. Pihak Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM) telah menyediakan Penggerak Masyarakat Orang Asli (PMOA) di setiap negeri bagi memberi bimbingan kepada Mualaf orang Asli. Terdapat 58 orang PMOA yang dilantik di negeri Perak yang berperanan menyampaikan dakwah kepada semua orang Asli dan memberi bimbingan kelas agama kepada masyarakat Mualaf orang Asli (JAKIM, 2021). Selain menyampaikan dakwah dan mengadakan kelas agama kepada orang Asli, PMOA turut melaksanakan tugas-tugas lain seperti menjaga kebajikan orang Asli, melahirkan imam, bilal dan mengurus jenazah dalam kalangan Mualaf orang Asli.

Walau bagaimanapun terdapat golongan Mualaf orang Asli yang masih tidak mampu memahami ajaran Islam sebenar kerana mendapat pengetahuan Islam yang minimum dan menyebabkan tersisih setelah memeluk Islam (Abdullah, 2015). Kepelbagaian penggunaan bahan pengajaran menyebabkan golongan Mualaf orang Asli keliru dan tidak berminat mengikuti kelas pengajaran dan pembelajaran. Golongan Mualaf orang Asli ini mempunyai peringkat umur dan gaya kehidupan yang tersendiri. Bahan-bahan pengajaran hari ini masih kurang memberi fokus kepada tahap kefahaman mereka. Kebanyakan bahan pengajaran yang digunakan masih bergantung kepada

pembimbing yang berbeza di setiap daerah. Justeru kajian ini bertujuan untuk melaksanakan analisis keperluan dalam pembinaan Modul Bimbingan Islam Mualaf orang Asli; mengenalpasti bahan pengajaran yang digunakan responden dalam memberi kefahaman Islam kepada golongan Mualaf orang Asli dan akhir sekali membina Modul Bimbingan Islam Mualaf orang Asli berasaskan teori model ADDIE.

Reka bentuk kajian menggunakan model ADDIE melalui lima fasa iaitu fasa 1 analisis keperluan yang melibatkan 40 responden di negeri Perak. Fasa 2 mereka bentuk modul berdasarkan dapatan di fasa analisis bagi menggariskan objektif, susun atur aktiviti, dan bahan-bahan di dalam modul. Fasa 3 pembangunan dan penilaian kesahan kandungan modul oleh pakar. Fasa 4 pelaksanaan modul oleh pembimbing di perkampungan orang Asli dan fasa 5 penilaian keseluruhan modul oleh pakar akademik dan industri. Bagi proses pengumpulan data, kajian ini menggunakan reka bentuk kajian kuantitatif dengan pengedaran borang soal selidik. Oleh itu, kajian ini akan menghasilkan satu Modul Bimbingan Islam berasaskan realiti kehidupan dan tahap kefahaman golongan Mualaf orang Asli di negeri Perak.

1.3 Permasalahan Kajian

Penumpuan ke arah pendidikan selepas pengislaman penting kepada golongan Mualaf orang Asli bagi meningkatkan kefahaman dan penghayatan Islam dengan lebih berkesan. Menurut Halim Mokhtar (2002), taraf pendidikan yang rendah masyarakat orang Asli memberi kesan kepada sikap mereka untuk berfikir secara rasional dan menerima sesuatu yang baharu. Ini sekali gus menjadi asbab kepada mereka sukar

menerima dakwah dan tertarik terhadap program-program yang berbentuk keilmuan dan keagamaan. Hal ini membuktikan lagi bahawa kefahaman Islam Mualaf orang Asli berada dalam keadaan yang kritikal kesan daripada taraf pendidikan mereka yang rendah. Justeru, satu usaha perlu dilakukan bagi meningkatkan taraf pendidikan Mualaf orang Asli terutama sekali dalam kefahaman agama Islam.

Pelbagai agensi-agensi yang mempunyai tugas dakwah kepada orang Asli seperti Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM), Majlis Agama Islam Negeri, Jabatan Agama Islam Negeri dan Badan Bukan Kerajaan (NGO) mengadakan pelbagai program melalui kelas-kelas fardhu ain, program kebesaran Islam, bantuan kebajikan serta projek pembangunan telah menyumbang kepada impak dalam meningkatkan kualiti hidup beragama orang Asli Islam (Abdul Ghafar, 2014). Namun, sehingga kini tahap kefahaman Islam dalam kalangan Mualaf orang Asli masih berada di tahap yang minima (Jamilah Mohd Zain, 2017). Hal ini menimbulkan persoalan terhadap beberapa aspek utama seperti bahan pengajaran dan kaedah penyampaian yang digunakan oleh Penggerak Masyarakat Orang Asli (PMOA) dalam proses pengajaran dan pembelajaran kefahaman Islam kepada masyarakat Mualaf orang Asli.

Pihak JAKIM dan JAIN telah menyediakan sumber tenaga pengajar dalam mendidik golongan Mualaf orang Asli di Malaysia dan negeri Perak. Jawatan PMOA ini telah diwujudkan untuk memberi tunjuk ajar dalam berbagai perkara demi meningkatkan kualiti hidup masyarakat orang Asli. PMOA turut melaksanakan kelas agama kepada mereka yang telah memeluk Islam (Syed Abdurahman, 2010). Sehingga kini terdapat sebanyak 636 buah perkampungan orang Asli yang diselia oleh 245 orang PMOA kecuali Perlis, Pulau Pinang dan Wilayah Persekutuan (JAKIM, 2021).

Manakala bagi negeri Perak terdapat 58 orang PMOA yang di tempatkan di setiap daerah penempatan orang Asli. Lantikan PMOA di setiap daerah ini ditugaskan untuk memberi bimbingan agama kepada semua Mualaf orang Asli.

Menurut Jamilah Mohd Zain (2017), terdapat pelbagai program yang dijalankan oleh JAKIM untuk meningkatkan kefahaman Islam Mualaf orang Asli. Antaranya symposium kepimpinan Tok Batin atau penghulu orang Asli Islam peringkat kebangsaan, muzakarah PMOA, kursus pemantapan akidah dan kefahaman Islam, kembara mahabbah, jelajah korban aidiladha, program ziarah dakwah, kelas fardu ain dan banyak lagi. Perlaksanaan program yang banyak tersebut masih belum mampu mencapai matlamat bagi meningkatkan penghayatan ajaran Islam dalam kalangan masyarakat Mualaf orang Asli. Merujuk kajian ini membuktikan tahap kefahaman Mualaf orang Asli masih berada pada tahap yang minimum. Ini jelas membuktikan bahawa bahan pengajaran yang digunakan hari ini kurang efektif dan tidak mencapai tahap kefahaman Mualaf orang Asli.

Selain itu, Kajian Yasmon Mohamed et al. (2019) mendapati tahap kefahaman dan penghayatan Islam dalam orang Asli muslim masih rendah. Namun usaha pendidikan perlu berterusan dengan mengambil kira konteks kehidupan disamping aspek-aspek lain yang menjadi faktor dorongan. Cara kehidupan sekeliling masih mempengaruhi pemikiran beragama Mualaf Orang Asli seperti kepercayaan animisme, khurafat dan sebagainya Zulkefli Aini et al. (2019). Penggunaan bahan-bahan pengajaran Islam yang lebih sistematik dan praktikal harus di titikberatkan supaya golongan Mualaf orang Asli ini dapat memahami Islam dengan lebih sempurna. Ini kerana, menurut Ramle (2015) kualiti pengetahuan dan penghayatan terhadap ajaran

Islam dalam kalangan masyarakat Mualaf orang Asli berada di tahap minima sama ada dalam konteks akidah atau syariah. Aspek ini termasuklah kemampuan mereka untuk melaksanakan kewajipan terhadap asas-asas ajaran Islam seperti solat, puasa, aqiqah dan korban.

Walau bagaimanapun isu pendidikan selepas pengislaman orang Asli sering timbul. Antaranya ialah mereka tidak mampu memahami ajaran Islam dengan baik, pengetahuan yang minimum tentang ajaran Islam dalam konteks ibadah seperti solat dan membaca al-Quran menyebabkan orang Asli berasa tersisih walaupun setelah memeluk Islam (Nur Uswah Ahmad Fauzi & Zulkefli Aini, 2017). Kesannya, mereka menganggap bahawa agama Islam hanya sebagai “label” rasmi status agama dalam konteks hubungan dengan masyarakat luar (Abdullah, 2015). Justeru, penelitian kepada bahan-bahan pengajaran yang digunakan kepada Mualaf orang Asli masih kurang mengaitkan dengan cara kehidupan mereka dan bahan tersebut tidak dekat dengan jiwa mereka. Tambahan pula kepelbagaian pendekatan yang dibawa daripada tenaga pengajar yang berbeza-beza telah menyebabkan golongan Mualaf orang Asli ini mudah keliru dan tidak mampu memahami dengan lebih berkesan (Nordina Alia Nordin & Norwaliza Abdul Wahab, 2021). Oleh itu, mereka perlu bergantung sepenuhnya kepada kreativiti pembimbing dalam menyampaikan kefahaman Islam daripada bahan pengajaran yang sedia ada.

Seterusnya, Mualaf orang Asli terdiri daripada pelbagai latar belakang suku kaum, peringkat umur dan adat budaya yang berbeza. Ia memerlukan sesuatu kaedah yang menarik serta mudah difahami. Menurut James Laeng @Jamaludin Abdullah et al., (2014) kegagalan merancang dan menyusun pendidikan kepada golongan Mualaf

boleh menyebabkan mereka terabai, ingin murtad atau meninggalkan Islam seluruhnya. Kajian Mohd Zaid Mohd. Zain & Ahmad Asmadi Sakat (2010), mendapati masih tidak terdapat kaedah dan garis panduan yang khusus untuk digunakan pengajar kepada mualaf atau orang Asli menyebabkan kaedah pembelajaran dan pengajaran diserahkan sepenuhnya kepada pengajar. Proses pengajaran dan pembelajaran yang disampaikan lebih menggunakan kaedah sendiri.

Selain daripada itu, kelemahan penguasaan kefahaman Islam Mualaf orang Asli ini sangat membimbangkan apabila dalam kajian Faizal Arif Tajul Arifin (2013) menyatakan bahawa masih terdapat dari kalangan mualaf yang telah memeluk Islam yang masih tidak mampu membaca al-Fatihah. Zulkefli at el. (2019), seharusnya pendekatan penyampaian perlulah kepada pemahaman yang berkualiti meliputi kecenderungan dalam berfikir, status dan ilmu pengetahuan serta menghayati ajaran Islam sebagai satu cara hidup. Justeru, pendekatan dalam proses pengajaran dan pembelajaran perlu lebih jelas dari masa ke semasa dengan mengambil kira tahap pemikiran dan kesesuaian tempat.

Berdasarkan perbincangan permasalahan kajian yang signifikan di dalam bahagian ini, jelas membuktikan bahawa kefahaman Mualaf orang Asli masih berada di tahap yang minima. Berdasarkan penelitian pengkaji dapat mengenalpasti bahawa kurangnya kajian yang memberi fokus kepada pembinaan modul kepada Mualaf orang Asli. Kebanyakan kajian memberi fokus mengenai pengurusan, pentadbiran, dan keberkesanan program yang memberikan pemahaman Islam yang positif selepas pengislaman (Razaleigh Muhamat @ Kawangit, 2012). Bahan pengajaran yang digunakan hari ini tidak sesuai dengan tahap kefahaman sasaran dan kurang mengaitkan

dengan kehidupan mereka. Justeru, pengkaji telah menjustifikasikan tujuan kajian ini dilakukan adalah untuk menghasilkan satu Modul Bimbingan Islam yang sesuai dengan tahap kefahaman Mualaf orang Asli dan dekat dengan realiti kehidupan mereka. Ini kerana taraf pendidikan orang Asli yang rendah memerlukan pendekatan modul yang lebih mudah difahami dan dekat dengan kehidupan mereka.

1.4 Objektif Kajian

1. Menganalisis keperluan dalam pembinaan Modul Bimbingan Islam Mualaf orang Asli negeri Perak.
2. Mengenalpasti bahan-bahan pengajaran yang digunakan responden dalam memberikan kefahaman Islam kepada golongan Mualaf orang Asli negeri Perak.
3. Membina Modul Bimbingan Islam berasaskan model ADDIE.

1.5 Persoalan Kajian

1. Apakah keperluan dalam pembinaan Modul Bimbingan Islam Mualaf orang Asli negeri Perak?
2. Apakah bahan-bahan pengajaran yang digunakan responden dalam memberikan kefahaman Islam kepada golongan Mualaf orang Asli negeri Perak?
3. Bagaimanakah pembinaan Modul Bimbingan Islam Mualaf orang Asli berasaskan model ADDIE?

1.6 Kerangka Teori Kajian

Kerangka teori dalam kajian ini diadaptasikan daripada teori *malakah* yang diasaskan oleh Ibnu Khaldun di dalam bukunya *Al-Muqaddimah*. Menurut Ibnu Khaldun, konsep *malakah* merupakan satu asas bagi meningkatkan kemampuan atau potensi seseorang dalam sesuatu bidang (Ibnu Khaldun, 2017). Oleh itu, kajian pembinaan modul ini berkepentingan dalam usaha meningkatkan kefahaman Islam Mualaf orang Asli. Proses pembinaan modul ini akan mengadaptasikan beberapa prinsip daripada teori *malakah* untuk memastikan kandungan yang dibina mampu memberi impak yang positif kepada sasaran. Terdapat tiga prinsip yang diaplikasikan dalam kajian ini iaitu:

I. Prinsip sistematik

II. Prinsip berperingkat-peringkat

III. Prinsip berkebolehan

Prinsip sistematik ini akan memastikan modul yang dibina mempunyai strategi dan pendekatan penyampaian yang relevan dengan target sasaran. Justeru, modul ini akan menyediakan cadangan pertemuan dan masa pelaksanaan yang sesuai bagi pelaksanaan proses pengajaran dan pembelajaran. Selain itu, modul ini akan menyediakan set induksi, cadangan bahan atau alat bantu mengajar bagi membantu pembimbing membuat persediaan perancangan pengajaran. Oleh itu, prinsip sistematik ini akan membantu pengkaji membina modul yang bermutu tinggi dan mampu memberi impak yang positif dalam meningkatkan kefahaman Islam Mualaf orang Asli.

Seterusnya, prinsip berperingkat-peringkat ini merupakan proses penyusunan topik di dalam modul yang berasaskan kepada keutamaan dan kepentingan kefahaman Mualaf orang Asli. Kandungan di dalam modul ini akan di susun bermula dengan topik unit Akidah, Ibadah, Akhlak, Sirah dan Tilawah. Penyusunan topik ini penting agar proses P&P dilakukan mengikut turutan dari satu unit ke satu unit yang lain. Ini bertujuan supaya pelajar dapat memahami unit pertama dengan baik dan membantu mereka mengimplikasikan kefahaman tersebut dalam unit yang seterusnya. Sebagai contoh, kefahaman unit akidah yang baik akan membantu mereka memahami rukun Islam dalam unit ibadah dengan lebih efektif seperti tujuan syahadah, solat dan berpuasa kerana Allah SWT.

Akhir sekali, prinsip berkebolehan ini adalah proses pembinaan kandungan modul yang sesuai dan bertepatan dengan kemampuan tahap kefahaman Mualaf orang Asli. Pengkaji akan menggunakan laras bahasa yang mudah dan penerangan yang ringkas bagi setiap topik dalam modul ini agar ianya lebih mudah difahami. Selain itu, pengkaji akan menyediakan aktiviti yang berbentuk interaksi dua hala agar setiap pelajar mampu menguasai topik tersebut dengan lebih efektif.

Secara rumusannya, prinsip-prinsip yang telah dipilih daripada teori *malakah* ini akan menjadi indikator kepada pengkaji dalam proses pembinaan Modul Bimbingan Islam Mualaf orang Asli. Justeru, pengkaji percaya dengan teori *malakah* ini akan membantu pengkaji menghasilkan sebuah modul yang bermutu tinggi dan mampu meningkatkan kualiti kefahaman Islam bagi masyarakat Mualaf orang Asli.

1.7 Kerangka Konsep Kajian

Kajian ini merupakan salah satu kajian pembinaan Modul Bimbingan Islam bagi Muallaf orang Asli berdasarkan kepada objektif yang telah digariskan. Oleh itu, kajian ini perlu melalui proses secara berperingkat-peringkat agar modul yang dihasilkan mempunyai kualiti yang tinggi dan efektif kepada target sasaran. Proses pembinaan modul dalam kajian ini akan menggunakan Model ADDIE yang telah diasaskan oleh Rossett (1978) dan dikembangkan oleh Dick and Carry (1996) bagi garis panduan untuk merancang dan menghasilkan sesebuah sistem pengajaran dan pembelajaran (Jappri Bacotang & Zainiah Mohamedisa (2016).

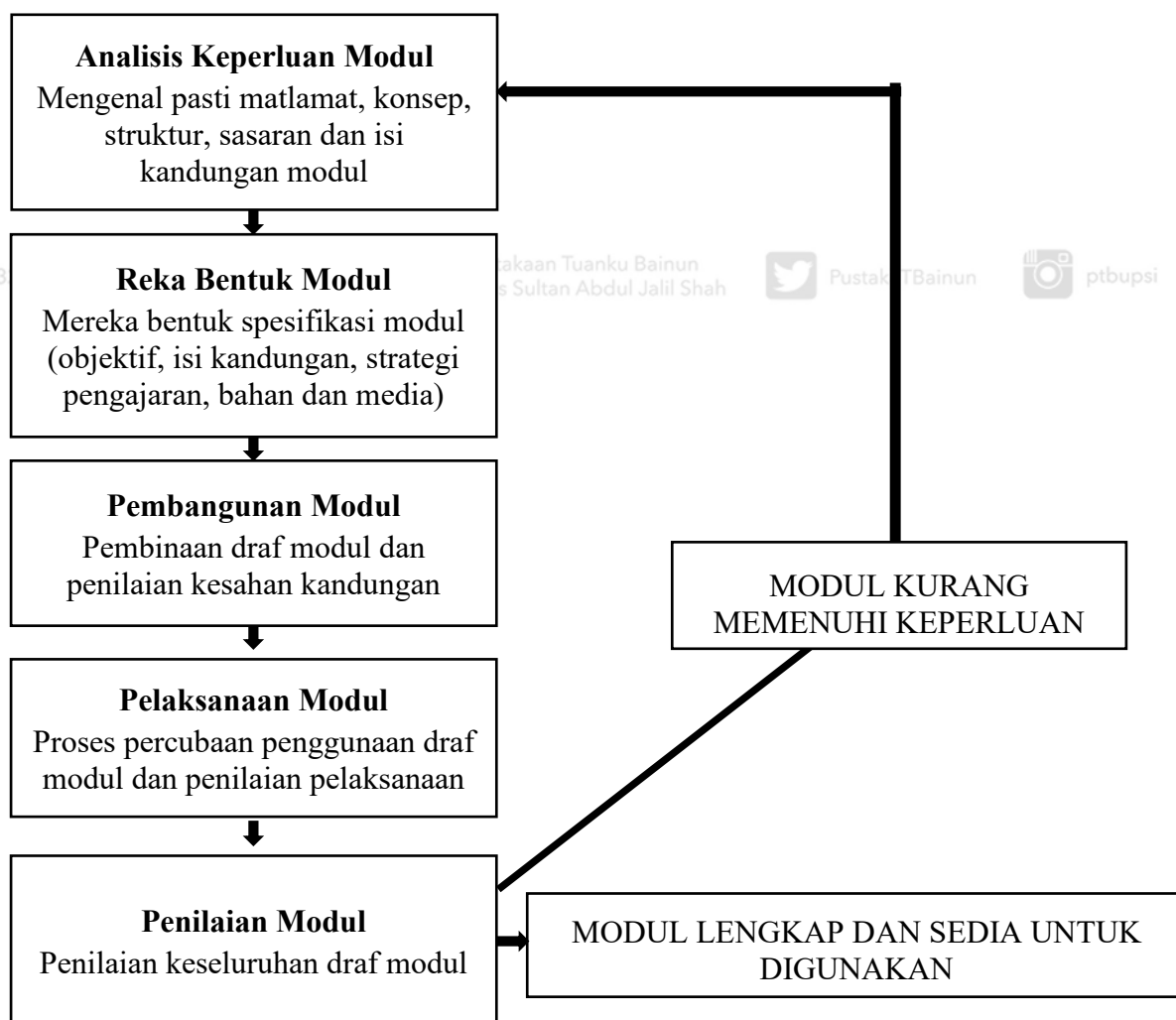
Model ADDIE ini terdiri daripada lima fasa yang terkandung dalam akronim itu sendiri iaitu A- analysis (analisis), D- design (reka bentuk), D- development (pembangunan), I- implementation (pelaksanaan), dan akhir sekali E- evaluation (penilaian). Justeru, bagi menjamin proses pembinaan modul berjalan dengan lancar dan mampu mencapai tiga objektif utama kajian ini, pengkaji akan merangka konsep kajian berdasarkan lima fasa iaitu, Fasa Satu: Analisis Keperluan Modul, Fasa Dua: Reka Bentuk Modul, Fasa Tiga: Pembangunan dan Penilaian Kesahan Kandungan Modul, Fasa Empat: Pelaksanaan Modul dan Fasa Lima: Penilaian Keseluruhan Modul. Setiap fasa ini mempunyai peringkat dan pemprosesan maklumat yang tersendiri bagi mencapai setiap objektif kajian.

Penelitian dalam **Rajah 1.1** menunjukkan bahawa kajian ini akan melalui lima fasa pembinaan Modul Bimbingan Islam Muallaf orang Asli. Setiap fasa ini akan melalui proses yang tersendiri dalam menghasilkan dapatan yang berkualiti dan

berkesinambungan dengan fasa-fasa yang seterusnya. Ini bertujuan untuk memastikan semua fasa ini dilalui dengan disiplin agar menjamin kualiti modul yang dibina mampu memberi impak yang positif kepada pengguna. Oleh itu, pembinaan kerangka konseptual kajian ini merupakan panduan dan rujukan kepada pengkaji ketika proses pembinaan modul dijalankan.

Rajah 1.1

Kerangka Konsep Pembinaan Modul Bimbingan Islam Mualaf Orang Asli Di Negeri Perak

1.8 Batasan Kajian

Kajian ini memberi tumpuan kepada proses pembinaan Modul Bimbingan Islam Muallaf orang Asli yang akan melalui lima fasa dalam Model ADDIE. Dalam kajian ini pengkaji akan menetapkan beberapa batasan yang perlu dipatuhi supaya hasil dapatan mampu memberi kesan yang positif dalam menjawab objektif dan persoalan kajian. Justeru, perincian bagi setiap batasan kajian adalah seperti berikut:

1. Fokus kajian ini ialah pembinaan modul kepada masyarakat Muallaf orang Asli. Kajian ini bertujuan untuk menghasilkan sebuah modul yang sesuai dengan tahap kefahaman sasaran agar mereka mampu memahami ajaran Islam dengan lebih sempurna. Pengkaji akan memastikan modul yang dibina menggunakan laras bahasa yang mudah dan penerangan yang ringkas agar ianya bertepatan dengan tujuan kajian.
2. Dari segi masa, kajian ini hanya meliputi jangka masa dua tahun iaitu dari tahun 2021 hingga tahun 2023 kerana ia merupakan kajian permasalahan semasa.
3. Kajian ini memberi tumpuan kepada 3 objektif utama iaitu analisis keperluan pembinaan modul, mengenalpasti bahan-bahan pengajaran yang sering digunakan, membina modul pengajaran berasaskan kepada teori Model ADDIE.
4. Responden dalam kajian ini terbatas kepada para pembimbing Muallaf orang Asli, pakar-pakar akademik dalam bidang pembinaan modul dan pengajian Islam. Akhir sekali ialah pakar industri yang terdiri daripada organisasi yang mengurus kerja dakwah kepada masyarakat orang Asli.

5. Kajian ini akan menggunakan satu metod utama iaitu kajian kuantitatif yang menggunakan pendekatan borang soal selidik bagi memperolehi maklumat dan data yang dikehendaki pengkaji untuk menjawab objekif kajian.

1.9 Kepentingan Kajian

Kajian pembinaan Modul Bimbingan Islam Mualaf orang Asli ini mempunyai beberapa kepentingan yang tersendiri. Sebelum pengkaji memulakan kajian ini, terdapat beberapa kepentingan telah dikenalpasti supaya hasil kajian mampu memberi impak positif kepada semua agensi yang berkaitan. Berikut merupakan huraian yang lebih terperinci berkaitan kepentingan dalam kajian ini:

1.9.1 Masyarakat Mualaf Orang Asli

Menerusi kajian ini, fokus utama pengkaji adalah untuk membantu meningkatkan kefahaman Islam dalam kalangan masyarakat Mualaf orang Asli. Ini kerana terdapat beberapa kajian literatur membuktikan tahap kefahaman Islam dalam kalangan Mualaf orang Asli masih di tahap yang minima. Oleh itu, hasil kajian ini telah mengenalpasti bahawa modul yang digunakan dalam proses pengajaran Islam kepada mereka masih bersifat umum dan tidak sesuai dengan tahap kefahaman mereka. Ini dibuktikan lagi apabila pembimbing Mualaf orang Asli perlu mencari inisiatif buku lain untuk membantu mereka mengajar Mualaf orang Asli dengan lebih mudah. Justeru, kajian ini merupakan satu wadah bagi membantu meningkatkan kefahaman Islam Mualaf orang

Asli dengan pembinaan modul khas yang lebih efektif dan dekat dengan realiti kehidupan mereka

1.9.2 Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM)

JAKIM merupakan satu agensi kerajaan persekutuan yang konsisten dalam menyediakan tenaga pengajar kepada seluruh umat Islam di Malaysia. Dalam dunia dakwah orang Asli ini, JAKIM telah menyediakan kumpulan khas bagi yang memberi fokus kepada kebajikan masyarakat Mualaf orang Asli. Kumpulan khas ini dinamakan sebagai Penggerak Masyarakat Orang Asli (PMOA). Tugas PMOA ini bukan hanya menjaga kebajikan orang Asli sahaja, mereka perlu mengajar dan membimbing Mualaf orang Asli dalam meningkatkan kefahaman Islam dan mengamalkan gaya hidup Islam yang sebenar. Hal ini jelas membuktikan bahawa tahap kefahaman Mualaf orang Asli yang minima memerlukan satu kumpulan khas bagi memastikan proses pengajaran Islam dapat dilakukan dengan baik. Oleh yang demikian, hasil kajian pembinaan modul MBIMOA ini merupakan satu usaha dalam meningkatkan kefahaman Islam bagi masyarakat Mualaf orang Asli. JAKIM boleh menyediakan modul ini kepada semua PMOA untuk digunakan sebagai bahan pengajaran di perkampungan orang Asli.

1.9.3 Jabatan Agama Islam Negeri (JAIN)

JAIN merupakan satu entiti yang menjaga kebajikan Islam di dalam negeri. JAIN turut menyediakan tenaga pengajar bagi semua Mualaf di dalam negeri mereka bagi

membimbing dan mengajar tentang agama Islam. Setiap negeri mempunyai nama yang tersendiri bagi pengajar Mualaf ini seperti negeri Perak disebut sebagai Mubaligh. Tugas mubaligh ini turut membimbing Mualaf orang Asli bergantung kepada kawasan mereka bertugas. Oleh itu, hasil kajian pembinaan modul MBIMOA ini boleh diaplikasikan oleh para Mubaligh yang bertugas di kawasan perkampungan orang Asli.

1.9.4 Pembimbing Mualaf Orang Asli

Masyarakat Mualaf orang Asli hari ini memerlukan satu kepakaran yang boleh mengajar mereka dengan lebih efektif. Pembimbing Mualaf orang Asli merupakan satu agensi yang terdiri daripada Badan Bukan Kerajaan (NGO) dan kumpulan-kumpulan lain yang melakukan aktiviti kemasyarakatan di perkampungan orang Asli. Hasil kajian ini mampu memberi implikasi yang positif kepada mereka ketika menggunakan modul MBIMOA dalam mengajar Mualaf orang Asli. Kajian ini turut memberi pendedahan dan persiapan awal kepada mereka menerusi kandungan di dalam modul berkaitan tentang info masyarakat orang Asli dan pantang larang di perkampungan orang Asli. Oleh itu, penggunaan modul ini mampu membantu para pembimbing daripada pelbagai agensi membuat persiapan program dengan lebih lancar disamping memberi kesan positif kepada masyarakat orang Asli.

1.9.5 Pengajian Islam

Dalam konteks pengajian Islam khususnya bidang dakwah Mualaf orang Asli. Kajian pembinaan Modul Bimbingan Islam Mualaf orang asli masih belum kepadatan lagi. Penyelidikan mengenai pembinaan Modul Bimbingan Islam kepada masyarakat orang Asli dari perspektif pengajian Islam masih belum kukuh kerana kajian dalam bidang ini belum cukup meluas. Pengkaji mengambil peluang ini bagi menghasilkan satu modul yang dibina memberi fokus khas kepada realiti kehidupan Mualaf orang Asli. Oleh itu, kajian ini dapat menambah dan memantapkan lagi disiplin ilmu berkaitan dengan bahan pembelajaran dakwah Islamiah yang memberi fokus kepada tahap kefahaman masyarakat Mualaf orang Asli. Selain itu, kajian ini boleh dijadikan sebagai bahan rujukan kepada ahli akademik, para penyelidik, pelajar dan masyarakat umum.

1.9.6 Individu

Menerusi kajian ini, dapatan kajian akan menghasilkan satu Modul Bimbingan Islam kepada Mualaf orang Asli. Namun begitu, kandungan di dalam modul ini akan dibina dengan cukup ringkas, padat dan mudah difahami bagi mereka yang baru bermula memahami ajaran Islam. Kandungan di dalam modul ini mampu membantu mereka meningkatkan kefahaman Islam melalui pembelajaran setiap topik seperti akidah, ibadah, akhlak, sirah dan tilawah. Selain itu, modul ini boleh digunakan bagi mereka yang ingin membuat persiapan awal program dakwah atau kelas agama kepada Mualaf. Ini kerana di dalam modul ini turut menyediakan cadangan masa, bahan bantu mengajar, set induksi dan kaedah pengajaran yang menarik. Oleh itu, hasil kajian ini

boleh membantu individu meningkatkan kefahaman Islam diri dan memberi manfaat kepada masyarakat lain.

1.10 Definisi Operasi Kajian

Penjelasan berkaitan pemboleh ubah dalam konteks kajian diperincikan dengan membawa definisi operasi kajian bagi membantu kefahaman dan pengetahuan tentang fokus kajian ini dijalankan.

1.10.1 Modul

Maksud modul berdasarkan kamus dewan bahasa dan pustaka ialah unit atau bahagian tersendiri yang lengkap dengan komponennya yang melaksanakan fungsi tertentu dan dapat dirangkaikan dengan unit-unit lain dalam sesuatu yang lebih besar. Kursus, pelajaran yang dapat dilaksanakan secara tersendiri kearah pencapaian sesuatu kelayakan atau kemahiran. Menurut Rusell (1974) dalam Lialoura Long Roslee, Norwaliza Abdul Wahab dan Nordina Alia Nordin (2021) modul didefinisikan sebagai satu pakej pengajaran berkaitan dengan satu unit konsep mata pelajaran. Manakala menurut Sidek Mohd Noah dan Jamaludin Ahmad (2005) memberi maksud modul sebagai alat, sumber dan bahan yang memberi kemudahan pembelajaran kepada pelajar bagi mencapai sesuatu matlamat dan menguasai objektif-objektif yang telah ditetapkan. Oleh itu, kajian ini akan membina satu Modul Bimbingan Islam yang lebih mudah difahami berasaskan tahap kefahaman masyarakat Mualaf orang Asli di negeri Perak.

1.10.2 Bimbingan Islam

"Bimbingan" merujuk kepada proses memberi arahan, nasihat, dan panduan kepada seseorang untuk membantu mereka mencapai matlamat atau potensi yang dikehendaki. Ia melibatkan memberi panduan dalam pelbagai aspek kehidupan seperti pendidikan, karier, dan perkembangan peribadi. Bimbingan juga sering melibatkan penilaian, sokongan emosi, dan pembangunan kemahiran untuk membantu individu mengatasi cabaran dan mencapai pertumbuhan yang positif. Seterusnya, Bimbingan Islam merujuk kepada lima aspek utama iaitu akidah, ibadah, akhlak, sirah dan tilawah (Asmawati Suhid & Fathiyah Mohd Fakhruddin, 2012).

I. Akidah

Menurut Haron Din (2002), akidah adalah sebuah ikatan melalui kalimah tauhid yang menjadi tunjang kepada pembersihan jiwa seseorang daripada mempercayai tuhan selain Allah atau tiada tuhan yang benar-benar disembah melainkan Allah. Asas ini akan menetapkan kenyakinan kita kepada Allah s.w.t yang bersifat Esa dan Maha Berkuasa serta Berkehendak terhadap seluruh kejadianNya.

II. Ibadah

Menurut Yusuf al-Qardhawi (1993) dalam Atikullah Hj. Abdullah (2013) ibadah dari segi bahasa berasal daripada perkataan al-'Ubudiyah, al-'Ubdiyah dan al 'Ibadah dan

kesemua kalimah ini bermaksud ketaatan atau kepatuhan. Selain itu, ibadah berasal dari perkataan al-'Ubudiyah yang asalnya daripada perkataan al-Khudu' yang bermaksud tunduk dan merendah diri serta dari perkataan al-Dhil yang bermaksud memperhinkan diri. Manakala al-Ta'bid yang bermaksud penyembahan bermakna al-Tadhilil yang bermaksud perendahan diri atau penghinaan diri.

III. Akhlak

Menurut Abd Hadi Borham (2009), akhlak adalah peraturan-peraturan berhubung nilai baik dan buruk antara manusia sesama manusia serta antara manusia dengan alam dan Pencipta. Akhlak yang baik lahir daripada akidah Islam yang benar. Ini kerana manusia akan melakukan perbuatan yang baik hasil daripada gabungan akal, hati, perbuatan dan percakapan ataupun dinyatakan sebagai ihsan.

IV. Sirah

"Sirah" berasal daripada perkataan Arab "As-Sirah," yang bermaksud "sara," yang bermaksud "mengembara," atau "pergi." Menurut Tengku Ibrahim Helmi, "sirah" dalam bahasa bermaksud sunnah, jalan, tingkah laku, dan keadaan atau peristiwa yang berlaku kepada seseorang atau kepada orang lain. (2016) Sirah bermaksud "riwayat hidup nabi Muhammad S.A.W, segala gerak geri, tutur kata, perlakuan dan diam Nabi Muhammad S.A.W."

V. Tilawah

"Tilawah" berasal daripada perkataan Arab "Tala - Yatluu - Tilawah," yang bermaksud membaca al-Quran dengan suara yang kuat (DBP edisi ke-4) atau mengikutinya secara langsung (Al-Maany). Secara istilah, maksud tilawah ialah pembacaan yang bersifat spiritual yang diikuti dengan komitmen dan keinginan untuk mengikuti apa yang dibaca bersama-sama dengan sikap ketaatan dan pengagungan (Anshori 2013).

1.10.3 Mualaf Orang Asli

Mualaf adalah perkataan dari bahasa arab yang diterjemahkan di dalam bahasa Melayu yang bermaksud saudara baru. Menurut (Anuar Puteh, Halimatussakdiah, Nurul Afifah, Siti Aisyah 2015) dalam lingkungan masyarakat Malaysia, istilah Mualaf ini digunakan kepada mereka yang memeluk Islam. Jadi, saudara baru membawa erti seseorang dari agama lain memeluk agama Islam. Dan perkataan mualaf ini hanya bertahan gelarannya pada seseorang apabila seseorang itu kurang dari lima tahun dia memeluk Islam mengikut majoriti negeri-negeri di Malaysia.

Manakala istilah Mualaf bagi masyarakat orang Asli merujuk kepada mereka iaitu orang Asli yang telah memeluk Islam. Mualaf orang Asli ini merupakan satu sukuk aum yang banyak ketinggalan berbanding Mualaf dari suku kaum bangsa lain. Terdapat pelbagai faktor yang mengakibatkan mereka ini kurang menguasai dan memahai agama Islam dengan sempurna. Oleh itu, gelaran Mualaf bagi masyarakat orang Asli ini tidak terbatas dengan tempoh masa mereka memeluk Islam.

1.11 Penutup

Secara keseluruhannya, Bab 1 ini memberi gambaran ringkas tentang beberapa aspek penting dalam kajian yang akan dijalankan oleh perengkaji. Oleh itu, bahagian ini akan membincangkan perkara-perkara asas kajian seperti latar belakang kajian, pernyataan masalah, objektif kajian, persoalan kajian, kerangka teori kajian, kerangka konseptual kajian, batasan kajian, kepentingan kajian dan definisi operasi kajian. Pengkaji berharap kajian yang akan dijalankan ini dapat membantu, membimbing dan memberi panduan kepada badan-badan dakwah yang ingin melaksanakan program keagamaan untuk golongan Muallaf orang Asli. Kajian ini akan menghasilkan satu modul pengajaran Islam yang lebih efektif berasaskan kepada tahap kefahaman Muallaf orang Asli itu sendiri.

